

LEKTORATY JĘZYKA POLSKIEGO NA SŁOWACKICH UNIWERSYTETACH

Magdalena Zakrzewska-Verdugo, magdalena.zakrzewska@uniba.sk

Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, Słowacja

Języka polskiego można uczyć się dziś na uniwersytetach na wszystkich kontynentach (poza Antarktydą), jednak nie każda uczelnia wyższa, oferująca lektoraty polszczyzny, objęta jest tym samym programem działającym pod auspicjami Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA). Ten program wsparcia ministerialnego obejmuje wyłącznie kraje, które zawarły z polskim rządem odpowiednią umowę o współpracy kulturalnej i naukowej (Dąbrowska i in. 2012: 32). Osoby delegowane do prowadzenia zajęć z języka polskiego przez NAWA wyłaniane są w ramach rekrutacji w programie stypendialnym „Lektorzy“, jednak umowa bilateralna pomiędzy Polską a Słowacją gwarantuje beneficjentom również zatrudnienie na przyjmującym uniwersytecie. Pod egidą polskich instytucji – dawniej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a obecnie – wspomnianej powyżej NAWA na Słowacji działają trzy lektoraty: na uniwersytetach w Bratysławie, Bańskiej Bystrzycy i w Preszowie.

W niniejszym przyczynku skrótkowo zostanie zarysowana historia nauczania polszczyzny na słowackich uniwersytetach, a przede wszystkim stan obecny działania lektoratów – z racji miejsca pracy piszącej te słowa – przede wszystkim lektoratu na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie.

Dzieje lektoratów języka polskiego na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie sięgają już nieomal 100 lat – był to dziewiąty lektorat języka polskiego w świecie – założony w tym samym roku co praski (Dąbrowska, 2018: 24). Powstał w parę lat po otwarciu samego uniwersytetu, który w 2019 r. świętował swoją setną rocznicę działania. W roku akademickim „1923 - 1924 przybył pierwszy polski lektor – dr Jerzy Pogonowski z Krakowa“ (Pančíková, 2008: 417). W 1928 r. jego miejsce zajął doc. Władysław Bobek (Obertová, 2017: 293), który został zamordowany w 1942 r. w Oświęcimiu. Natomiast do najwybitniejszych powojennych lektorów zaliczyć możemy prof. Halinę Janaszek-Ivaničkovą (Pančíková, 2008: 417), która w 1957 r. doprowadziła do otwarcia po raz pierwszy na Słowacji filologii polskiej jako odrębnego kierunku (Ivaničková, 1974: 60). Przez wiele lat z bratysławską polonistyką była związana również emerytowana już prof. Marta Pančíková, jedna ze współzałożycielek Stowarzyszenia „Bristol“ Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka

Polskiego jako Obcego w 1997 r. Organizacja ta zrzesza lektorów JPJO oraz wykładowców w świecie i oferuje wsparcie i rozwój NJPJO przede wszystkim na zagranicznych uniwersytetach.

Pani Prof. Marta Pančiková oraz J.E. Ambasador RP na Słowacji Krzysztof Strzałka podczas Sympozjum poświęconego jubileuszowi tej słowackiej polonistki

Pisząca te słowa jest dwudziestym z kolei lektorem JPJO zatrudnionym na Katedrze Filologii Słowiańskich FiF UK. Obecnie zajęcia lektoratowe w wymiarze między 17 a 19 godzin lekcyjnych prowadzone są w ramach kierunku studiów środkowoeuropejskich (stredoeurópske štúdiá) z angielskim jako językiem wykładowym, na którym studiuje również wielu obcokrajowców (przede wszystkim Słowian, ale są też Afgańczyk i Egipcjanin). Aby uzyskać tytuł magistra, studenci muszą zdać egzamin państwowy z języka obcego A (polskiego, słoweńskiego lub słowackiego) na poziomie C1 oraz języka B na poziomie B1, a także z historii literatury polskiej, słowackiej lub słoweńskiej. W roku akademickim 2019/2020 języka polskiego uczyło się 48 osób w pięciu rocznikach, a dodatkowo 16 osób uczęszczało na fakultatywne lektoraty prowadzone przez dr Zuzanę Obertovą. Od roku akademickiego 2020/2021 polszczyzna ma być także dostępna jako jeden z języków do wyboru dla studentów kierunku studia słowiańskie (slovanské štúdiá). Akredytacja polonistyki o specjalności tłumaczeniowej jest wciąż aktywna, jednak jak dotąd ostatni nabór odbył się w roku akademickim 2014/2015. Aktualna akredytacja obowiązuje do roku 2023, a wymogi obecnie konsultowanej przyszłej akredytacji będą prawdopodobnie bardziej rygorystyczne, a więc lektoraty języka polskiego na Uniwersytecie Komeńskiego będą raczej funkcjonowały jako jeden z języków do wyboru w ramach ww. studiów niż jako osobny kierunek.

Studenci Uniwersytetu Komeńskiego podczas corocznego spotkania bożonarodzeniowego w Instytucie Polskim w Bratysławie

Lektoraty języka polskiego pod auspicjami NAWA działają również na Uniwersytecie Preszowskim. Lektorat został tam otwarty już w roku akademickim 1969 – 1970 (Vojteková). Tu również polszczyzna nauczana była na przestrzeni lat w ramach różnych kierunków, jednak dziś, podobnie jak w Bratysławie, funkcjonuje w ramach studiów środkowoeuropejskich. Obecna lektorka, doc. Gabriela Olchowa, jest piętnastym z kolei lektorem oddelegowanym do tego ośrodka. Studia środkowoeuropejskie w kombinacji z językiem polskim studiowało w roku akademickim 2019/2020 11 osób.

Z kolei bańskobystrzycki lektorat powstał przy współpracy z bratysławską polonistką, prof. Martą Pančíkovą w 1997 r. (Račáková, 2015: 107), co czyni z niego najmłodszy ze słowackich lektoratów języka polskiego, ale jedyny działający w ramach aktywnej filologii polskiej na Słowacji, która kształci tłumaczy polsko-słowackich. Przy tym ośrodku od 2012 r. działa również Centrum Kultury i Języka Polskiego (Olchowa, 2018: 653, 657). W zeszłym roku kierunkowi groziło zamknięcie, jednak dzięki wsparciu Ambasady RP na Słowacji, udało się go uratować. W tym roku filologię polską studiowało 11 studentów, zaś ósmym z kolei lektorem jest dr Bożena Kotuła. Oprócz tego na lektoraty dla niepolonistów uczęszczało 40 osób.

Języka polskiego można się również uczyć na Uniwersytecie Konstantyna Filozofa w Nitrze na Wydziale Studiów Środkowoeuropejskich. Lektoraty prowadzi tam PaedDr. Milan Jozek, PhD. Nie jest to jednak lektorat funkcjonujący pod patronatem NAWA.

Spotkanie słowackich polonistów z redakcją „Biuletynu Polonistycznego” w Bańskiej Bystrzycy, 2017 r.

Jak widać, wszystkie lektoraty na Słowacji przetrwały pomimo „wiatrów historii”, również tego ostatniego – pandemii koronawirusa, która, choć Słowację potraktowała (i traktuje) stosunkowo łagodnie, uniemożliwiła prowadzenie zajęć prezencyjnych od 9 marca do końca semestru letniego. Kolejnym ważnym wyzwaniem będzie spełnienie wymogów nowej akredytacji, której podlegać będą wszystkie uczelnie wyższe na Słowacji w ciągu najbliższych trzech lat. Należy jednak z optymizmem patrzeć w przyszłość, ponieważ, ze względu na sytuację geopolityczną, nie tylko w Bratysławie nie słabnie zapotrzebowanie na znajomość języka polskiego – Polska wszak utrzymuje ze swoim południowym sąsiadem kontakty chociażby w ramach Grupy Wyszehradzkiej. Absolwenci znający język polski na poziomie zaawansowanym bez trudu znajdują również zatrudnienie w koncernach międzynarodowych, których w słowackiej stolicy nie brakuje.

The screenshot shows a Zoom meeting interface. The main window displays a man with a beard and glasses wearing a headset, smiling. Two smaller windows show other participants: a woman with glasses and a woman with her hand to her face. The background is a presentation slide with a diagram of a train station and a list of exercises.

Diagram: A diagram of a train station with labels: "tor" (track), "peron" (platform), and "podróżny/-a" (passenger). A train is shown on the track, and a person is standing on the platform. The number "101" is written below the diagram.

Slide Content:

20 *Nareszcie wakacje!*

9. Proszę uzupełnić dialogi odpowiednimi wyrazami. Gdzie mają miejsce te rozmowy?

miejsce, zajęte, bilet, przedział, przesiadka, peronu

– Przepraszam, o której godzinie jest najbliższy pociąg do Torunia?	– Poproszę jeden na Inter City do Krakowa.
– O 18:30.	– Normalny czy ulgowy?
– A wcześniej nic nie ma?	– Normalny.
– Jest, ale nie bezpośredni, z w Kutnie. O 16:00 TLK z Warszawy, o 17:00 jest w Kutnie, stamtąd o 17:30 ma pani pociąg REGIO do Torunia.	– przy oknie czy przy korytarzu?
– O której jest w Toruniu?	– Przy oknie.
– O 19:15.	– Razem z miejscówką 97 zł.
– Z którego odjeżdża?	– Przepraszam, czy te miejsca są wolne?
– Z czwartego.	– Niestety, Ale obok jest prawie pusty.

10. Gdzie Pan / Pani zwykle nocuje, będąc na wakacjach? W hotelu, kwatery prywatnej, pod namiotem? Dlaczego?

Niezbędnik turysty
2. nocleg

Zajęcia online z języka polskiego w semestrze letnim 2019/2020

Ośrodki polonoznawcze corocznie udowadniają również, że kwitnie w nich prężne życie naukowe i kulturalne – odbywają się sympozja naukowe (w październiku 2019 r. w Bratysławie – sympozjum poświęcone jubileuszowi prof. Marty Pančikovej – tom artykułów wyjdzie w 2020 r.) i konferencje slawistyczne (w kwietniu 2019 r. – Slavofraz w Bratysławie – tom artykułów w przygotowaniu); współpraca z ośrodkami polskimi (m.in. w ramach programu NAWA „Promocja Języka Polskiego” uniwersytety – Mateja Bela oraz Komeńskiego

współpracują z Uniwersytetem Śląskim), a także organizowane są różne wydarzenia (Bliżej Polski! w Bańskiej Bystrzycy; Cześć, Preszów! czy coroczne wycieczki do Polski dla studentów Uniwersytetu Komeńskiego).

Wycieczka studentów UK do Trójmiasta w 2019 r.¹

BIBLIOGRAFIA

Biuletyn Polonistyczny – platforma prezentacji i popularyzacji polonistycznego życia naukowego / spotkanie z cyklu "Tour de Polonistyka" w Bańskiej Bystrzycy. [online] <https://biuletynpolonistyczny.pl/pl/events/summary/biuletyn-polonistyczny-platforma-prezentacji-i-popularyzacji-polonistycznego-zycia-naukowego-spotkanie-z-cyklu-tour-de-polonisty,1258/details>

Dąbrowska, A. (2018). Byli przed nami, uczyli przed nami. Nauczanie języka polskiego jako obcego (jpjo) – spojrzenie diachroniczne, In: *Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy. Koncepcje. Perspektywy*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 15 – 43.

¹ Wszystkie fotografie pochodzą z archiwum KSF UK lub „Biuletynu Polonistycznego”.

Dąbrowska A., Miodunka W., Pawłowski A. (2012). *Wyzwania polskiej polityki językowej za granicą: kontekst, cele, środki i grupy odbiorcze*, Warszawa: Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej.

Ivaničková, H. (1974). Polonistyka na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie (Słowacja). In: *Biuletyn Polonistyczny*, 17/53, 57- 69.

Obertová, Z. (2017). Władysław Bobek – polonista, slovakista, slavista. In: Slobodník, M., Glossová, M. (Eds.). *95 rokov Filozofickej fakulty UK. Pohľad do dejín inštitúcie a jej akademickej obce*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 292 – 305.

Olchowa, G. (2018) Nowe wyzwania polonistyki zagranicznej w XXI wieku na przykładzie Słowacji. In: *Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy. Koncepcje. Perspektywy*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 653 – 661.

Pančíková, M. (2008). Nowe programy studiów na polonistyce w Bratysławie. In: Miodunka, W., Seretny, A. (Eds.). *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI w.*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 417 – 420.

Program Lektorzy. [online] nawa.gov.pl/jezyk-polski/program-lektorzy

Ráčáková, A. (2015). Historia polonistyki na Uniwersytecie Macieja Bela w Bańskiej Bystrzycy. In: *Postscriptum Polonistyczne*, 1(15), 105 – 11.

Vojteková, M. *O polonistyce w Preszowie na Słowacji. Historia i współczesność* [online] www.bristol.us.edu.pl/wykladowcy_na_swiecie.php?a=13